

Leone Glembay - psihijatrijska i forenzička razmatranja književnog lika

Arbanas, Goran; Kreho, Dinko

Source / Izvornik: **Liječnički vjesnik : glasilo Hrvatskoga liječničkog zbora, 2019, 2019, 40 - 44**

Journal article, Published version

Rad u časopisu, Objavljena verzija rada (izdavačev PDF)

<https://doi.org/10.26800/LV-141-1-2-7>

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:184:353975>

Rights / Prava: [Attribution 4.0 International](#)/[Imenovanje 4.0 međunarodna](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-23**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the University of Rijeka, Faculty of Medicine - FMRI Repository](#)

Leone Glembay – psihijatrijska i forenzička razmatranja književnog lika

Leone Glembay – psychiatric and forensic aspects of the fictional character

Goran Arbanas¹✉, Dinko Kreho¹

¹ Klinika za psihijatriju Vrapče

Deskriptori

PSIHIJARIJA U KNJIŽEVNOSTI;
MODERNA KNJIŽEVNOST; DRAMA;
MENTALNI POREMEĆAJI; DELUZIJE;
SUĐSKA PSIHIJARIJA

Descriptors

PSYCHIATRY IN LITERATURE;
LITERATURE, MODERN; DRAMA;
MENTAL DISORDERS; DELUSIONS;
FORENSIC PSYCHIATRY

SAŽETAK. U književnim djelima opisani su brojni medicinski fenomeni, a psihijatrijski simptomi i poremećaji posebno su zanimljivi i autorima i čitateljstvu. Književna djela s opisima psihijatrijskih poremećaja mogu se iskoristiti u biblioterapiji, za liječenje osoba s duševnim smetnjama, no mogu se upotrijebiti i za učenje psihijatrije (slično filmu). „Gospoda Glembajevi“ najpoznatija su hrvatska drama. Glavni junak u djelu, Leone, pokazuje niz psihijatrijskih simptoma. On ima sumanute ideje, usmjerene na barunicu Castelli-Glembay, svojeg oca i očevu firmu. Osim toga, u djelu se sugerira da je imao i okolišavo mišljenje. Vjerojatno bismo danas u njegovu slučaju postavili dijagnozu sumanutog poremećaja. Također, budući da on na koncu djela počinu protupravno djelo ubojstva, može se postaviti pitanje njegove sposobnosti da shvati značenje vlastitog postupanja i vladanja svojom voljom. S obzirom na prisutnost sumanutih ideja neposredno u vrijeme počinjenja djela te direktni utjecaj sumanutosti na njegove aktivnosti u vrijeme djela, a posebice uzimajući u obzir i emocionalno stanje u kojem se nalazio, može se zaključiti da on u vrijeme djela, *tempore criminis*, nije bio sposoban shvatiti značenje svojega postupanja i vladati svojom voljom. Svako djelo u kojem su prikazani junaci koji imaju psihijatrijske simptome može se promatrati, osim s književno-umjetničkog stajališta, i sa psihijatrijskoga te se može iskoristiti u edukaciji budućih psihijatara i liječnika.

SUMMARY. Different medical phenomena are described in fiction literature, and psychiatric symptoms and disorders are especially interesting for authors, as well as readers. Pieces of fiction with descriptions of psychiatric disorders can be used in bibliotherapy, for the treatment of people with mental disorders, but can also be used for learning psychiatry (as can be done with film). *Messrs. Glembay* is the best known Croatian play. The main character in the play, Leone, has several psychiatric symptoms. He has delusional ideas, toward baroness Castelli-Glembay and also toward his father and his firm. Also, one can conclude that he has circumstantial thoughts. Today, we would diagnose him with a delusional disorder. As he committed a murder at the end of the play, one can ask if he was capable of understanding what he did and if he was able to control his will. As there were delusional ideas present at the time of his offence, and as his delusional ideas directly influenced his acts at the time of the offence, and especially because of his emotional state at the time, we can conclude that at the time of the offence he was not able to understand the meaning of what he did and he was not able to control his volition. Every piece of literature that presents characters with psychiatric symptoms can be analysed from literary aspects, but also from psychiatric aspects, and can be used as a tool to help educate future psychiatrists and physicians.

Psihijatrija, psihijatrijski poremećaji, psihijatrijske metode liječenja i psihijatrijski bolesnici, osim stručnjaka, oduvijek su zanimali i laike, a posebice umjetnike. U brojnim književnim, likovnim i glazbenim djelima, kao i u filmovima, mogu se naći prikazi psihijatrijskih bolesnika i psihičkih bolesti. Nažalost, ovi prikazi nisu uvijek točni s obzirom na psihijatrijski prikaz bolesti (npr., simptomi određene bolesti, uzroci koji do bolesti dovode i sl.) i mogu kod čitatelja/gledatelja stvoriti pogrešnu impresiju kako se ponašaju ili što doživljavaju duševni bolesnici. Posebice mogu biti pogrešna stajališta koja nestručni gledatelj/slušatelj/čitatelj može stvoriti o mogućnostima i opasnostima psihijatrijskoga liječenja, čime mogu pridonijeti stigmatizaciji duševnih bolesnika i psihijatrije općenito.¹

Umjetnost se može iskoristiti u liječenju duševnih bolesti. To je moguće tako da se umjetnost upotrijebi pasivno, primajuće: određena djela promatraju se, čitaju i nakon toga komentiraju kao, npr., kod biblioterapije. U tom postupku moguće je da pročitani sadržaji izazovu u čitatelju slobodne asocijacije te aktiviranje unutarnjih konflikata pri čemu, uz biblioterapeuta, to može imati terapijski učinak.² Također, umjetnost se može iskoristiti aktivno, stvaralački – kao dio radne terapije i art-terapije.

✉ Adresa za dopisivanje:

Doc. dr. sc. G. Arbanas, Klinika za psihijatriju Vrapče, Bolnička cesta 32, 10000 Zagreb;
e-mail: goran.arbanas@ka.t-com.hr

Primljeno 22. travnja 2018., prihvaćeno 4. siječnja 2019.

S druge strane, i umjetnička se djela mogu rabiti za podučavanje psihijatrije. Tako se u Klinici za psihijatriju Vrapče već sedam godina održavaju filmske večeri, tijekom kojih se nakon zajedničkoga gledanja filma objašnjavaju i njegovi filmsko-umjetnički i psihijatrijski aspekti (i likovi).³ Ove radionice ponajprije su namijenjene specijalizantima psihijatrije, no zbog svoje atraktivnosti postale su mjesto gdje se skupljaju i drugi intelektualci zainteresirani za ovakav pogled na umjetnost i psihijatriju. Posrijedi čak nije prvi pokušaj da Klinika za psihijatriju Vrapče ugosti filmove u edukativne svrhe: takav pristup uveden je još tridesetih godina 20. stoljeća, a u listopadu 2010. g. nastavio ga je prof. dr. sc. Vlado Jukić.^{1,3}

Slično filmu, književna djela mogu biti pomagalo u učenju psihijatrijske fenomenologije. U brojnim književnim tekstovima opisani su likovi koji su pokazivali simptome različitih duševnih bolesti i poremećaja (posttraumatski stresni poremećaj, histerija i mnogi drugi).⁴⁻⁶ Dakako, pri analizi nekog lika nužno je u obzir uzeti činjenicu da u većini slučajeva autori nisu medicinski obrazovani te da je njihov pogled na psihijatrijske simptome, bolesti i stanja zapravo pogled laika koji ne zna što jesu, a što nisu simptomi duševnih bolesti ili autor može određenu bolest ili poremećaj (koji zapravo dobro poznaje) svjesno prikazati „romansirano“, zbog toga što mu je takav „nerealističan“ prikaz književno/filmski efektiji ili nuždan za radnju. Rjeđe, pisac je i liječnik (npr., Sir Conan Doyle) i u tom će slučaju prikazi likova i događaja vjernije odražavati simptomatologiju i terapiju odgovarajuće vremenske epohe.

Postoje i slučajevi da je neko stanje najprije opisano u književnosti, a da tek zatim sam sindrom ili bolest budu nazvani prema književnom „opisu“ (npr., sindrom Alise u Zemlji čudesa, Pickwickov sindrom, Münchhausenov sindrom, sindrom Toma Sawyera).^{2,6} Katkada, pak, književnici su preko svojih likova prikazivali vlastite simptome (npr., Carroll, Dostojevski, Dickens, Proust, Faulkner, Hemingway, Rowling).⁶

Jedno od najpoznatijih i najkomentiranih djela hrvatske književnosti 20. stoljeća jest drama *Gospoda Glembajevi* Miroslava Krležje. *Glembajevi* prate propast naslovne „agramerske patricijske obitelji“, koja se odigrava na relaciji između starog bankara i vlasnika poduzeća Glembay Ltd. Ignjata-Nacija Glembaya, njegove znatno mlađe supruge barunice Šarlote Castelli te Ignjatova sina i Šarlotina posinka Leonea Glembaya, koji se nalazi u obiteljskoj kući nakon jedanaest godina izbjivanja. *Glembajevi* pripadaju širem dramsko-proznom ciklusu koji za junake ima pripadnice i pripadnike loze Glembay, ali i, kako primjećuje Branko Hećimović, jedno su od središta Krležina opusa uopće.⁷ Naime, likovi iz drame spominju se ili pojavljuju i u nizu drugih djela, a njihove pozicije i međusobni od-

nosi na uzoran način oblikuju mikrokozmos provincijalne srednjoeuropske aristokracije suočene s vlastitim propadanjem – okruženje koje je nadahnulo neke od najvažnijih Krležinih književnih dometa. Pisani prema uzusima skandinavske, ibsenovske dramaturgije, *Glembajevi* su iznimno zgusnut dramski tekst koji u svega nekoliko sati jedne ljetne noći 1913. uspijeva uzbudljivo i dojmljivo uprizoriti pad jedne obitelji i loze. Dok su na početku drame Glembayevi, kako piše Hećimović, „još opijeni i nošeni svojim bogatstvom, moći i položajem, tokom drame prodire u njih još veći nemir i međusobni se odnosi zaoštavaju, te se naslućuju kobni događaji i slom“.⁷

Do danas su objavljene brojne književne analize *Glembajevih*. Među ostalima, u sklopu zanimanja za odnos Krleže prema ženskim likovima, razmatran je njegov tretman Šarlote Castelli-Glembay.⁸ Osim brojnih teatarskih inscenacija, drama je uprizorena i u formi baleta, a poznata je i filmska verzija u režiji Antuna Vrdoljaka.⁹

Međutim, psihijatrijske analize protagonista (likova) *Gospode Glembajevih* bile su iznimno rijetke – premda ova drama u tri čina nudi mnoštvo likova koje bi bilo zanimljivo i produktivno promatrati sa psihijatrijskog stajališta.¹⁰ Posebno je zanimljiv Leone Glembay, glavni muški lik, budući da se u drami na više mjesta izrijekom kaže (kroz usta drugih likova) da je on duševno bolestan. Među ostalim, Fabriczy ga opisuje kao „neugodno nastrano biće“, Silberbrandt spominje njegovu „nervnu indispoziciju“, otac Ignjat mu kaže da je „kapriciozni neuropat“ i da će „prije ili kasnije svršiti u ludnici“.¹¹

Poput još jednoga slavnog Krležina protagonista, Filipa Latinovicza, Leone Glembay je slikar; kao i Latinovicz, i on je nakon godina izbjivanja u svojevrstno samonametnutom otpadništvu posjetio obiteljski dom. Međutim, Leone ne samo da prezire okruženje u koje je pristigao nego obiteljsku rezidenciju Glembay smatra leglom najgore podlosti, nemoralna i kriminaliteta, koja bi se poput kakva prokletstva ili, pak, genskog poremećaja prenosila s koljena na koljeno i širila u koncentričnim krugovima: to je moralno-mentalni sklop koji Leone prepoznaje kao „glembajevštinu“ i kojim je opsjednut. S druge strane, svoju pokojnu majku on idealizira, pa i teoretizira kako zahvaljujući njezinoj krvi, loze Danielli, možda i nije „pravi“ Glembay – drugim riječima, možda mu i ima spasa. Kao antipod majci kod Leonea figurira njegova maćeha, barunica Castelli, koju percipira kao simbol dekadencije i moralne nakaznosti u koju je cijela loza ogrezla. I stari Ignjat, koji kao Glembay već ima dobre „pre-dispozicije“ za kriminalitet, zahvaljujući baruničinu utjecaju – prema Leoneovu shvaćanju – bio bi iskvaren do nepovrata. Jedina osoba do koje u domu Glembayevih drži jest Beatrice, udovica njegova pokojnog

brata, koja se nakon smrti ovoga zaredila kao sestra Angelika; u Angeliki Leone vidi andeosku pojavu sličnu majčinoj. U užem dramskom i dramaturškom pogledu važno je uočiti svojevrstu gradaciju koja dolazi do izražaja u Leoneovu držanju i načinu govora dok se bori da se odupre impulsima „glembajevštine“ te, ne uspijevajući, sve više klizi u rastrojstvo, a na koncu i u zločin. Već na samom početku drame, primijetit će Živko Jeličić, očiglednom postaje „os koja privlači Leona da zađe dublje u glembajevski vir“; u nastavku se, pak, „sve jasnije razabire funkcija osi koja kao da razgara nemir, goni iskorak Leona u bržu kretnju, u ritmički sve bržu i oštriju rečenicu“.¹² Upravo nam ovo „ubrzanje“, koje će dovesti i do eksplozije, priskrbljuje niz zanimljivih i relevantnih indicija za promatranje Leoneova lika u psihijatrijskom ključu.

Već pri prvom susretu s Leoneom dobivamo uvid u jedan psihijatrijski simptom. Razgovarajući s Angelikom, on kaže:

„Mutno je sve to u nama, draga moja dobra Beatrice, nevjerojatno mutno. Postoje dva stabla ljudske spoznaje, koja možda proizlaze iz jednog zajedničkog, ali nama nepoznatog korijena: čulnost i razum. Prvim od njih stvari primamo, a drugim zamišljamo! Čulnost i razum, jasnije od toga nije ni jedan Kant mogao da odredi sve to mutno u nama! Da! A propos, Kant! Našao sam noćas na ormaru u svojoj sobi jedno dobro achtundvierziger izdanje Eulerove Mehanike! Taj Euler spoznao je stvari svojim diferencijalom svakako mnogo jasnije od Kanta. I to, molim lijepo: četrdeset godina ranije! Eulerova Mehanika izdana je prvi put u Sankt Petersburgu upravo sedamsto trideset i šeste! A Kritika je, ne varam li se, izdana negdje oko sedam stotina osamdeset i devete! (To je pad Bastille! Čudna igra prirode: La Grange je rođen iste godine kad i Eulerova Mehanika: trideset i šeste!) Da! Što sam htio da kažem? Ah, da! Pojam apsolutnog, matematički kristalno jasnog Euler je sagledao četrdeset godina prije Kanta nerazmjerno vidovitije, izrazivši se o Nepoznatome – logičnije i konzekventnije. Ovo je bitno: matematika je, ako se govori simbolično, bliža Nepoznatome od govora ili od slike. Matematičkom formulom može se izgovoriti ono što ne mogu da izraze ni riječ ni slika, pa ni muzika, koja je još uvijek relativno najmatematičnija! Govor govoriti i govorom se izraziti, to nije sasvim bezazlena vještina, to je već pitanje umjetničkog dara, a Kant je pisao, u stilu svojeg vremena, krilato i idejno uzvišeno: na krilima ideja! On nije znao da nađe adekvatnu materiju svojemu izrazu: u tome, upravo u tome je Euler, izražavajući se algebarski, dosljedniji! I ja, što više slikam, sve sam više uvjeren da je da Vinci potpuno u pravu: stvar se može precizno

odrediti samo apstraktnom matematičkom koordinacijom. I, eto, to je moje unutarnje protuslovlje: mjesto da sam matematičar, ja slikam. S tim raskolom u sebi, što može čovjek postići više od diletantizma?“¹¹

U ovome, prvom susretu s Leoneom odmah možemo zaključiti da ga nije nimalo lako pratiti. Čak i nakon što se ovaj odlomak više puta pročita, i dalje je teško slijediti Leoneov misaoni duktus. Možemo se zapitati o kojoj je vrsti formalnog poremećaja mišljenja riječ: je li njegovo mišljenje disocirano, okolišavo, viskozno ili se radi o bijegu misli. Disocirano se mišljenje definira još kao rasplinuto, razasuto, rastrgnuto, tj. ono gdje je ideja vodilja za sugovornika nejasna.¹³ U najtežem obliku riječi se samo nabacuju te se gubi slijed riječi u rečenici, riječi su nepovezane, bez logičkog slijeda (salata od riječi). Ako pogledamo Leoneov misaoni tijek, vidjet ćemo da on počinje govoriti o izvornim spoznajama, zatim prelazi na Eulerovu Mehaniku i Kanta, da bi se vrlo brzo prebacio na pad Bastille. Što detaljnije opisuje ono što želi reći, to je slušatelju nejasnije što je zapravo htio da kaže; ipak, možemo slijediti njegov misaoni duktus pa ćemo zaključiti da on nije disociran. Prebacivanje asocijacija s jedne teme na drugu moglo bi biti i znak bijega ideja, gdje se osobi javljaju brojne i nove asocijacije na određenu temu. Mišljenje je, ukratko, stalno prekidano novim asocijacijama.¹⁵ Međutim, pri bijegu ideja, zbog ovih oslabljenih veza između misli i stalne pojave novih asocijacija, osoba ne doseže konačni cilj izlaganja – za razliku od Leonea koji se na kraju ipak vraća na svoju početnu misao. Nadalje, možemo razmišljati i o okolišavom mišljenju (opširnom, cirkumstancijalnom), pri kojem se osoba gubi u brojnim detaljima, teško se slijedi misaona ideja, ali ona ipak logično postoji i osoba se na nju na kraju vraća. Konačno, viskozno mišljenje jest ono pri kojem se osoba veže za neku temu, od nje teško odvaja i stalno se na nju vraća. U našem slučaju čini se da se Leone ne vraća na istu temu neprestano, već mu se javljaju brojne asocijacije koje ga odvlače od tijeka misli koji je započeo. Stoga se diferencijalnodijagnostički najvjerojatnije radi o okolišavom mišljenju: Leone, nakon brojnih postraničnih misli kojima se prepušta, ipak na kraju zaključuje da kao što postoji raskol u ljudskoj percepciji, tako postoji i raskol u njemu, tj. njegovo unutarnje protuslovlje. Drugim riječima, Leone se vraća na svoju početnu postavku i zaočvršćuje svoj tijek misli.

Okolišavo mišljenje može se vidjeti kod poremećaja ličnosti, hipomanije, opsesivnih stanja, psihoorganskih smetnja, poremećaja raspoloženja, epilepsije.^{13,14} S obzirom na vrijeme u kojem se radnja zbiva – početak 20. stoljeća – Leonovo zanimanje – slikar je – te njegov krug kolega i prijatelja slikara koji su, kao i drugi umjetnici u to vrijeme, znali eksperimentirati i s upo-

trebom psihoaktivnih supstancija u „proširivanju“ stanja svijesti kako bi bolje stvarali, ne smijemo zanemariti ni mogućnost nekog od duševnih poremećaja proizvedenih psihoaktivnim tvarima.¹⁵

O drugom psihijatrijskom simptomu prvi put doznajemo na kraju prvog čina, u razgovoru koji vode Leone, Silberbrandt i Fabriczy. Tom će prilikom Leone, govoreći o smrti Fanike Canjeg, koja je skočila s trećeg kata s djetetom u ruci, ustanoviti da je uspio „otkriti kauzalitet toga događaja“ i da mu je „čitava ta tajna prilično jasna“. Naime, Leone zaključuje da je Glembayevima u interesu da što više ljudi pomre, jer je to glembayevski biznis.¹¹ On dalje objašnjava da, budući da je glavnicu uložena u pogrebne pothvate i da Banka Glembay Ltd. financira gotovo sve pogrebne trafike u gradu i u provinciji, to govori u prilog jasnom interesu Glembayevih u smrtnim slučajevima. Ostali sudionici razgovora (pa i cijele drame) pokušavaju opravdati ili objasniti postupak Canjegove s ljudskog i racionalnog stajališta: ona je počinila prošireni suicid nakon što najprije od barunice Castelli-Glembay nije uspjela dobiti odštetni zahtjev, a zatim je barunica nije primila i nije joj udijelila pomoć te je nesretna i bespomoćna odlučila oduzeti život sebi i svojem djetetu skokom s trećeg kata. Leone, pak, nalazi neobično objašnjenje da je Fanikina smrt zapravo prihod Glembayevoj banci i da postoji neka uzročno-posljedična veza između njezine smrti i glembayevskog biznisa. Nije li posrijedi sumanutu ideja (proganjanja) – zabluda nastala na bolesnoj osnovi i nedostupna korekciji, u koju osoba čvrsto vjeruje i nikakvim racionalnim i logičnim objašnjenjima ne može se razuvjeriti?¹³ Naime, Leonea njegovi sugovornici ne uspijevaju razuvjeriti da njegov zaključak nema nikakve racionalne osnove i da nitko drugi ne slijedi njegovu logiku. Dapače, Leoneov otac, koji je cijelo vrijeme stajao po strani i nije sudjelovao u razgovoru, nakon navedene Leoneove tvrdnje izjavljuje: „Ti ćeš prije ili kasnije svršiti u ludnici!“, implicirajući da je takvo Leoneovo zaključivanje zapravo bolesno i nerazumljivo.¹¹

Drugi primjer Leoneove sumanutosti jest njegovo uvjerenje da je Šarlota odgovorna za smrt njegove majke. Leone je uvjeren da mu se majka „otrovala u eri skandala s tom pustolovkom“. Premda mu otac objašnjava da je njegova majka prvi put pokušala suicid u dobi od 17 godina, kad nije poznavala ni njega, Ignjata, a kamoli barunicu Castelli, Leone ne prihvaća ovo objašnjenje. Stari Glembay tumači mu i da je njegova majka tri godine ležala u švicarskim lječilištima, da se abnormalno bojala mirisa ruža i tamne sobe. Jedanput je htjela iskočiti „s jurećeg šnelcuga“, i to dok je bila trudna s Leoneom. Prema riječima starog Glembaya, njegova je supruga od porođaja Alise uzimala veronal, jer nije mogla spavati, a umrla je upravo od previsoke doze koju je uzela. Konačno, imala je i ljubavnike:

nakon njezine smrti (tri ili četiri godine poslije) Ignjat je našao „čitavu seriju pisama nekakvog marchesea Cesarea Cristofora Balbija“.¹¹ Dok mu otac pokušava objasniti da su on i Leoneova majka prekinuli međusobne odnose još kad su ovoga dali u Cambridge te da se formalno nisu rastali samo za dobro njih djece, Leone ne prihvaća nijedno od ovih objašnjenja i uporno se drži svoje sumanute ideje. Upravo ova činjenica da ne prihvaća nijedno od očevih objašnjenja govori da su njegova uvjerenja sumanute razine. Leone zaključuje: „Ta žena gazi preko egzistencija tako šarmantnozločinački da tu normalnome čovjeku staje pamet!“

Drugi primjer Leoneova sumanutog uvjerenja u utjecaj barunice Castelli na sve članove njegove obitelji jest razgovor između njega i barunice u kojem mu se ona kune, na sreću svojega djeteta, da se nikada ništa konkretno nije dogodilo između nje i mladog Zygmuntowicza, tj. da on jest bio zaljubljen u nju, ali ne i ona u njega i da između njih nije bilo ničega. Istodobno, ona priznaje druge seksualne veze koje je imala s drugim muškarcima pa nije jasno zašto bi lagala samo za Zygmuntowicza. No, Leone i dalje ostaje pri svojem uvjerenju.

Dakle, u zaključku bismo mogli reći da je Leone imao sumanutu poremećaj u središtu kojega je bila barunica Castelli-Glembay, ali u koji su uključeni i drugi Glembayevi, a posebice njegov otac i njegova firma. Prateći Leonea kroz dramu, ne nalazimo drugih psihičkih simptoma, što – uz njegovu zavidno socijalno i radno funkcioniranje – isključuje shizofreniju.

U psihijatrijskoj analizi Leonea Glembaya ne smijemo izostaviti edipovsku ulogu koju je dobio. Naime, Leone posredno (jako ga naljutivši, verbalno i fizički se s njim sukobivši, što je dovelo do srčanog udara) ubija svojeg oca, a završava u krevetu svoje (po)majke (i njega je barunica „smotala među svoje noge“). Mogli bismo reći da se ne radi o frojdoovskoj edipovskoj neurozi, nego o edipovskoj psihozi, jer se stvari ne doživljavaju „kao da“, već se realiziraju u stvarnosti. Nadalje, glavni mehanizam obrane Leoneov jest rascjep (*splitting*). Naime, on se neprestano bori između Glembayevih i Daniellijevih, od kojih jedne doživljava kao dobre i pozitivne, a druge kao negativne, ubojice i varalice. Nema nijansiranja, nema sivih tonova, već je sve crno ili bijelo. On se cijeli svoj život bori „protiv Glembaya u sebi“, pri čemu Glembayevi simboliziraju zlo, a Daniellijevi su bit dobra. Slično tomu, i njegov izbor partnerice ide od jedne krajnosti (Šarlota) do druge (Angelika), tj. od bludnice do svetica. On ne uspijeva pomiriti ovo protuslovlje, ne može naći partnericu koja bi bila realna, stvarna, žena i majka, već može biti ili jedno (bludnica) ili drugo (svetica).

U forenzičkom je pogledu važno i pitanje kakve su bile njegove sposobnosti shvaćanja značenja vlastitog

postupanja i vladanja svojom voljom (tj. intelektualna i voljna komponenta) u vrijeme počinjenja protupravnog djela ubojstva barunice. Prije samog djela Leone se nalazi u povišenom afektivnom stanju: noć prije imao je burnu situaciju s ocem, nakon čega njegov otac umire. Uz očev odar ulazi u verbalni konflikt s barunicom, a poslije i u flert s Angelikom, u kojem trenutku u prostoriju ulazi barunica Castelli. Osjeća se napeto i loše, kaže da ga „užasno boli glava, diže m[u] se sva utroba kao da [je] pojeo pokvareno meso, znoj[i] se ledeno, kao da m[u] se magli, kao da [će] se onesvijestiti“.¹¹ Osjeća nervozan puls, nervozu srca, migrenu. Angelika primjećuje njegovo loše stanje, nudi mu da legne, vodi ga „kao pacijenta do divana“. Leoneova nervoza raste, ponovo se prisjeća varaždinskog Glem-baya koji drži remetnečku crkvu u ruci, ima osjećaj da je on opet došao u njihovu kuću, tj. da je „on tu, negdje čeka iza ormara“. Ovaj opis govori za osobu koja je prepsihotična, agitirana, u iščekivanju.

U takvom lošem Leoneovu stanju u prostoriju ulazi barunica Castelli, nalazi Leonea s Angelikom, uzbuđena komentira da su od mrtvačke sobe napravili bordel – jedan Stundehotel. U trenutku kad je izgovorila potonju riječ Leone je sve povezo: shvatio tko je barunica Castelli (dakako, u svojem sumanutom sustavu) i zaključio da su sve ono što mu je ona govorila zapravo bile njegove riječi od noći prije. U takvom stanju on uzima škare i ubija barunicu.

Na temelju ovakvog opisa dalo bi se zaključiti da je Leone u vrijeme počinjenja protupravnog djela bio psihotičan: ne samo da je bio uvjeren u svoje sumanute ideje („barunica je jutros pustila oko sebe tintu“) nego je sve to bilo pojačano nespavanjem, prethodnom borbom s ocem, baruničinom nervozom i optuživanjem Angelike. Otud u trenutku počinjenja djela Leone nije mogao realno shvatiti značenje svojih postupaka. On je sve tumačio kroz prizmu svojih sumanutih ideja o tomu da je barunica unijela zlo u njihovu obitelj, uništila njegovu majku, njegovu sestru, a sada napada i Angeliku. Zbog svojih sumanutih ideja (u okviru sumanutog poremećaja) nije bio sposoban shvatiti značenje svojeg postupanja i vladati svojom voljom.

Sud bi vjerojatno postavio i pitanje opasnosti od Leoneova počinjenja novoga težeg djela u budućnosti. Budući da je potpuno uvjeren u svoje ideje usmjerene

prema barunici i s obzirom na činjenicu da barunica ima sina (Leoneova polubrata) Olivera, realna je opasnost da bi Leone mogao počinuti novo djelo te da bi za uklanjanje ove opasnosti bilo potrebno njegovo liječenje u psihijatrijskoj ustanovi. (Ovakav slijed događaja zbiva se u filmskoj ekranizaciji Krležine drame Glem-bajevi te Leone biva upućen na liječenje u Psihijatrijsku bolnicu Vrapče.)

LITERATURA

1. Jukić V, Brečić P, Savić A. Movies in education of psychiatry residents. *Psychiatr Danub* 2010;22(2):304–7.
2. Lecher-Švarc V, Radovančević L. Psihodinamski aspekti biblioterapije i prevencija suicida. *Soc Psihijat* 2015;43:20–5.
3. Jukić V. Filmska tribina Film i psihijatrija u Klinici za psihijatriju Vrapče – film kao edukacijsko sredstvo. *Soc Psihijat* 2016;44:64–82.
4. Maxwell M. A study in contrasts: inscriptions of posttraumatic stress disorder (PTSD) in two works of fiction. *Work* 2011;38(1):19–32.
5. Haan J, Koehler PJ. Traces of hysteria in novels. *Front Neurol and Neurosci* 2014;35:99–108.
6. Slunjski K. Alica u Zemlji Čudesa kao susretno književnosti i medicine i kao poticaj medicinskomu nazivlju. *Libri & Liberi* 2015;4(2):341–55.
7. Hećimović B. Glembajevski ciklus, Leone i glembajevština. U: 13 hrvatskih dramatičara: od Vojnovića do Krležina doba. Zagreb: Znanje; 1976.
8. Oklopčić B. Stereotipija u prikazu ženskoga lika u genealoškim ciklusima Williama Faulknera i Miroslava Krleže: Eula Varner Snopes i Charlotta Castelli-Glembay. *Fluminensia* 2008;1(20):99–118.
9. Gospoda Glembajevi – neoklasicistički balet o propasti jedne agramerske patricijske obitelji. Zagreb: Hrvatsko narodno kazalište; 2017.
10. Klajn H. Gospoda Glembajevi u svetlu dubinske psihologije. *Forum – časopis razreda za suvremenu književnost. JAZU* 1968;VII;XV(1):103–35.
11. Krleža M. Glembajevi – drame. Zagreb: Naklada Ljevak, Matica Hrvatska i Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti; 2001.
12. Jeličić Ž. Leone i Križovec. U: Dani Hvarskog kazališta: Miroslav Krleža. Split: Književni krug; 1981.
13. Begić D. Psihopatologija. Zagreb: Medicinska naklada; 2011.
14. Begić D, Jukić V, Medved V (ur.). Psihijatrija. Zagreb: Medicinska naklada; 2015.
15. Hanson D. Heavenly and Hellish – writers on hallucinogens. *Psychologist* 2014;27(9):680–3.